

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus: Yrityskyselyt

Irina Silander

Opinnäytetyö

Matkailun koulutusohjelma

2010

Matkailun koulutusohjelma

Tekijät Irina Silander	2007
Opinnäytetyön nimi Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus: Yrityskysely	Sivu- ja liitesivumäärä 39 + 1
Ohjaaja tai ohjaajat Jarmo Ritalahti, Eva Holmberg	
Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Itä-Uudenmaan maakunnan yritysten saamia matkailutuloja, matkailun vaikutus työllisyyteen sekä välittömien että välillisten matkailutulojen suuruutta yrityskyselyn avulla. Tämä opinnäytetyö on yksi osa Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimusta. Otokseen valittiin yrityksiä matkailulle tyypillisiltä, liitännäisiltä ja ei- ominaisilta toimialoilta 84 kappaletta. Tutkimusaineisto kerättiin Itä-Uudenmaan yrityksiltä internet-kyselyn avulla joulukuun 2009 ja tammikuun 2010 välillä. Tämän lisäksi aineistona käytettiin Tilastokeskukselta tilattuja aineistoja, jotka sisälsivät rajattujen toimialojen kokonaisliikevaihto ja -henkilöstötietoja. Työn kontekstiosuudessa esitellään matkailuun ja tutkimukseen liittyviä käsitteitä sekä Itä-Uusimaa toimintaympäristönä. Teoreettinen osuus käsittelee matkailun alueellisia vaikutuksia talouteen, ympäristöön ja yhteiskuntaan sekä matkailun alueellisten tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkimista. Itä-Uudenmaan maakunnan tutkimuksessa huomioiduilla toimialoilla toimivien yritysten samaa välitön matkailutulo vuonna 2008 oli 204 854 miljoonaa euroa. Välillistä matkailutuloa nämä yritykset saivat 71 604 miljoonaa euroa. Kokonaismatkailutulo oli suuruudeltaan 276 189 miljoonaa euroa. Kokonaishenkilöstön määrä tutkimuksessa huomioiduilla toimialoilla vuonna 2008 oli 6 981 henkilöä. Matkailun ansiosta tästä määrästä työllistyi 1 741 henkilöä. Suurin työllistävä vaikutus matkailulla oli majoitus- ja ravitsemustoiminnassa. Tällä toimialalla matkailu työllisti yhteensä 671 henkilöä.	
Asiasanat Matkailu, matkailun alueelliset vaikutukset, matkailutulo, matkailutyöllisyys	

Degree programme in tourism

Authors Irina Silander	Group or year of entry 2007
The title of thesis Study on economic impacts of tourism in Eastern Uusimaa: Company survey	Number of pages and appendices 39+1
Supervisors Jarmo Ritalahti, Eva Holmberg	
The aim for this thesis is to define tourism incomes and the effect that tourism has in local economy and employment in Eastern Uusimaa. The aim is also to define how much the local companies get direct and indirect tourism incomes through corporation survey. This thesis is a part of the study on economic impacts of tourism in Eastern Uusimaa. We chose 84 companies sample. The companies chosen for sample represent tourism industries, both tourism related and non-tourism related industries. The research material was collected by internet based structured survey between 2009 December and 2010 January. Material from Tilastokeskus was also used and they contained information about total sales and employees of certain industries. The context of thesis covers the basic concepts and definitions of both tourism and this study and also Eastern Uusimaa as sphere of operations. The theoretical framework is based on literature on impacts of tourism to economic, environment and society and also literature on studying the impacts of tourism on regional economy and employment. The companies which operate in industries chosen for this survey got direct tourism incomes 204 854 million euro in 2008 in Eastern Uusimaa. The indirect income was 71 604 million euro. Therefore the total tourism income was 276 189 million euro. The total number of employment was 6 981. Tourism created 1 741 of this number. Tourism had the highest influence on employment of accommodation, food and drinks offering companies.	
Key words Tourism, impacts of tourism, tourism income, tourism employment	

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Matkailun käsitteitä	3
2.1	Matkailija.....	3
2.2	Matkailukulutus	4
2.3	Matkailutuotteet ja – toimialat.....	4
2.4	Matkailutyöllisyys.....	5
2.5	Matkailutulo	6
2.5.1	Välitön matkailutulo.....	6
2.5.2	Välillinen matkailutulo	6
3	Itä-Uusimaa matkailun toimintaympäristönä.....	7
3.1	Matkailu Itä-Uudellamaalla	7
3.2	Matkailun kehittäminen.....	8
4	Matkailun alueelliset vaikutukset.....	10
4.1	Taloudelliset vaikutukset	11
4.1.1	Positiiviset taloudelliset vaikutukset	11
4.1.2	Negatiiviset taloudelliset vaikutukset.....	12
4.2	Ympäristö vaikutukset.....	13
4.3	Sosiaaliset vaikutukset.....	14
5	Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkiminen.....	15
5.1	Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset pohjoismaisen mallin mukaan	15
5.2	Matkailun satelliittitilinpito	16
5.3	Aikaisemmat tutkimukset.....	16
6	Matkailun tulo- ja työllisyystutkimus Itä-Uudellamaalla.....	18
6.1	Tutkimusmenetelmä	19
6.2	Kyselylomake ja muuttujat.....	20
6.3	Otanta, otos ja näyte	22
6.4	Näyte ja kato	26
7	Kyselyn tulokset	28
7.1	Matkailun tulovaikutukset Itä-Uudellamaalla.....	29
7.2	Matkailun työllisyysvaikutukset Itä-Uudellamaalla	32
7.3	Välitön matkailutyöllisyys Itä-Uudellamaalla.....	33
7.4	Tulosten vertailu.....	35

8 Yhteenveto.....	36
Lähteet	38

1 Johdanto

Matkailu merkittävä elinkeino ja se on myös yksi Itä-Uudenmaan maakunnan keskeisimmistä palveluelinkeinoista. Matkailu tuo tuloja ja luo työpaikkoja sekä se on eräs maailman nopeimmin kasvavista elinkeinoista. Matkailu ei ainoastaan vaikuta talouteen vaan sillä on myös ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia.

Jotta matkailun vaikutuksista saadaan tietoa, on kehitetty erilaisia tutkimusmenetelmiä niiden selvittämiseksi. Näistä eniten käytettyjä Suomessa ovat matkailun tulo- ja työllisyysmenetelmä pohjoismaisen mallin mukaan ja matkailun satelliittitilinpito. Näiden tutkimusten tuloksia hyödynnetään muun muassa matkailun edistämiseen ja niiden avulla selvitetään matkailun todellinen vaikutus alueelliseen tai kansalliseen talouteen. Erilaisia tilastoja tarvitaan myös vertailua varten ja monet tutkimusmenetelmät ovatkin tästä syystä kansainvälisiä, jotta tilastojen vertailu maiden välillä on mahdollista.

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus on Itä-Uudenmaan liiton ja HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun yhteisprojekti, jonka avulla pyritään selvittämään matkailuelinkeinon todellista laajuutta ja merkitystä maakunnalle. Tutkimuksen tuloksista tulevat hyötymään maakunnan yritykset ja kunnat sekä matkailua kehittävät organisaatiot. Tuloksia tullaan hyödyntämään muun muassa alueellisessa ja kunnallisessa päätöksen teossa. Edellinen Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus tehtiin vuonna 2001. Tutkimuksen tulokset esitettiin markkoina, mutta vertailu näiden kahden tutkimuksen välillä on mahdollista muuntamalla tulokset euroiksi.

Tutkimusprojekti sisältää useita osatutkimuksia. Matkailun talous- ja työllisyysvaikutuksia tutkitaan sekä tulo- että menomenetelmällä. Tietoa kerätään yhtäältä Itä-Uudenmaan matkailijoiden rahankäytöstä ja toisaalta matkailijoita palvelevista yrityksistä. Matkailijoilta kerätty tietoa muodostaa tutkimuksen menomenetelmäosuuden ja yrityksiltä kerätty tieto tulomenetelmäosuuden. Tämä opinnäytetyö liittyy tulomenetelmään, jolla selvitetään maakunnan yritysten saamia välittömiä ja välillisiä matkailutuloja sekä välittömiä työllisyysvaikutuksia.

Tutkimuksessa huomioidaan matkailulle tyypillisten toimialojen lisäksi matkailuun liitännäiset sekä ei-ominaiset toimialat. Itä-Uudellamaalla tällaisia yrityksiä on vajaa 3 000. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimusprojektin projektisuunnitelmassa yrityshaastattelujen

otoksen suuruudeksi on määritelty 100 kpl. Tutkimusmenetelmänä käytetään kvantitatiivista menetelmää eli aineisto kerätään otosyrityksiltä strukturoidulla kyselyllä. Aineisto kerätään internetin välityksellä Webropol kysely- ja tiedonkeruusovelluksella ja sovellusta käytetään myös tulosten analysointiin. Kyselyn kysymykset suunniteltiin tutustumalla aihetta käsittelevään teoriakirjallisuuteen sekä aiemmin tehtyihin vastaaviin tutkimuksiin.

2 Matkailun käsitteitä

Matkailu on sosiaalinen, kulttuurillinen ja taloudellinen ilmiö, jossa ihmiset matkustavat tavanomaisesta ympäristöstään johonkin uuteen paikkaan matkustusmotiivinaan joko vapaa-aika, virkistys, työ, terveys, koulutus tai jokin muu tarkoitus. Matkailu on WTO:n määritelmän mukaan toimintaa, jossa ihmiset matkustavat ja oleskelevat tavanomaisen elinympäristön ulkopuolella olevassa paikassa alle vuoden ajan vapaan-ajanvietto-, liikematka- tai muun tarkoituksen vuoksi. (Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset 2005, 65.)

Matkailu vaikuttaa talouteen, luonnollisen ja rakennetun ympäristön lisäksi sekä kohteen paikallisväestöön että itse matkailijoihin. Matkailu ajatellaan yleensä positiivisena asiana, mutta sillä voi olla hyvinkin negatiivisia vaikutuksia esimerkiksi ympäristöön. Positiiviset vaikutukset ovat helpoimmin havaittavissa taloudessa; matkailu tuo tuloja ja luo työpaikkoja sekä se on eräs maailman nopeimmin kasvavista elinkeinoista. Matkailun taloudelliset vaikutukset yleensä mielletään kaikkein positiivisimmiksi, koska niiden välitön hyöty on kaikkein näkyvin ja juuri tämän seikan vuoksi matkailun taloudellisista vaikutuksista ollaankin hyvin kiinnostuneita. (Wall & Mathieson 2006, 288 – 289.)

2.1 Matkailija

Tässä tutkimuksessa matkailijoiksi määritellään kaikki ulkopaikkakuntalaiset henkilöt, jotka matkustavat tai vierailevat jonkin Itä-Uudenmaan kunnan alueella tilapäisesti vapaan-ajanviettoon tai ammattiin liittyvistä tai muista syistä. Matkailijoiksi ei lasketa henkilöitä, jotka asuvat paikkakunnalla eikä ulkopaikkakuntalaisia, jotka käyvät siellä säännöllisesti työssä tai paikkakunnalla opiskelevia. Esimerkiksi Askolassa asuva henkilö, joka tulee Porvooseen päivän ajaksi tekemään ostoksia, määritellään matkailijaksi, mutta askolalainen, joka päivittäin tekee työmatkan Porvooseen, ei tämän tutkimuksen määritelmän mukaan ole matkailija.

2.2 Matkailukulutus

System of National Accounts 1993 (SNA 1993) mukaan kaikki kulutus, joka tyydyttää matkailijoiden tarpeita, oli se sitten tavaroita tai palveluja, lasketaan matkailukulutukseksi. Tähän lasketaan mukaan matkailulle tyypilliset palvelut kuten kuljetus-, majoitus-, majoitus- ja ravitsemispalvelut, mutta näiden palveluiden lisäksi matkailukulutukseksi lasketaan myös mm. taide-esineet, maalaukset ja korut. Kaikki matkan aikana tapahtuva kulutus lasketaan siis matkailukulutukseen. Myös ennen matkaa tehdyt hankinnat tai siihen liittyvät valmistelut kuten lääkärintarkistukset, passin hankinta ja lomavaatehankinnat tulee laskea matkailukulutukseksi. Matkailukulutukseksi ei kuitenkaan lasketa esim. matkailijan maksaessaan sukulaiselle/ystävälleen yöpymisestään heidän luonaan. (2008 International Recommendations for Tourism Statistics 2007, 35 - 43.)

2.3 Matkailutuotteet ja – toimialat

Matkailun määrittäminen tilastollisesti on haastavaa sen erityispiirteidensä vuoksi. Myös matkailutuotteiden ja – toimialojen määrittäminen on hankalaa, koska varsinkin matkailutoimialat koostuvat usein useasta eri toimialasta. International Recommendations for Tourism Statistics 2008 (IRTS 2008 tarjoaa kansainvälisesti vertailukelpoisia matkailutilastoja ja antaa ohjeita matkailun tilastointiin) ja Tourism Satellite Account (TSA) eli matkailun satelliittitilinpito luokittelevat matkailutuotteet ja - toimialat matkailulle tyypillisiin, liitännäisiin ja ei- ominaisiin. IRTS 2008 on luokitellut matkailulle tyypillisiä tuotteita ja toimialoja 12 kappaletta ja näitä ovat mm. majoitustuotteet ja - palvelut, ravitsemustuotteet ja – palvelut sekä matkatoimistotuotteet ja – palvelut. (2008 International Recommendations for Tourism Statistics 2007, 44 – 51.)

Tilastointi on myös haasteellista senkin vuoksi, että esim. hotellit yleensä tuottavat ja tarjoavat majoituksen lisäksi myös muita matkailupalveluita kuten ravitsemispalveluita tai ohjelmapalveluita. Yrityksen toiminta kuitenkin tilastoituu ainoastaan majoitustoiminnan alle. Mutta jos esim. tavaratalo tuottaa myös matkailulle tyypillisiä palveluita kuten matkatoimistopalveluita oman päätuotteensa/palvelunsa lisäksi, lasketaan tavaratalon tuottama matkailutuotos osaksi vähittäiskaupan tuotosta eikä osaksi matkatoimistojen tuottoa. On myös huomioitavaa, että moni matkailulle tyypillinen toimiala tuottaa matkailulle ei- ominaisia tuotteita tai ne tuottavat toissijaisesti matkailulle tyypillisiä tuotteita. Yhteenvetona voidaan

sanoa, että matkailutoimialojen tuotos voi koostua myös matkailulle ei – ominaisten tuotteiden ja palveluiden myynnistä samoin kuin muiden toimialojen tuotoksessa voi olla mukana matkailulle tyypillisiä tuotteita ja palveluita. (2008 International Recommendations for Tourism Statistics 2007, 55 - 56.)

2.4 Matkailutyöllisyys

Työllisyys on tärkeä muuttuja mitattaessa jonkin elinkeinoalan aluetaloudellista merkitystä. Koska matkailu yleisesti on hyvin työvoimaista, sen työllistävästä vaikutuksesta ollaan erittäin kiinnostuneita korkeilla tahoilla. Matkailutyöllisyyden mittaaminen on kuitenkin hankalaa samoista syistä kuin matkailutoimialojen määrittäminen ja myös matkailun kausiluontoisuus luo omat haasteensa työllisyyden mittaamiselle.

Yhden ajettumallin mukaan matkailutoimialojen tehdyt työtunnit kuvaavat matkailun työllistävää vaikutusta paremmin kuin työllistettyjen määrä. Tässä tutkimuksessa lasketaan sekä työllistettyjen määrä sekä tehdyt työtunnit, jotka on vielä jaettu palkansaajiin sekä yrittäjiin kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaisesti. On kuitenkin huomioitava, että matkailutoimialojen työvoima ei ole sama asia kuin matkailun työllistävä vaikutus, vaan tässä tutkimuksessa laskettu matkailutoimialojen työvoima sisältää myös muidenkin kuin matkailijoiden kysynnän aikaansaaman työllisyyden. Matkailun työllistävän vaikutuksen mittaamista hankaloittaa se, ettei matkailutyöllisyyttä mittaavista menetelmistä ole vielä annettu kansainvälisiä suosituksia. (Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset 2005, 34 - 36.)

IRTS 2008 kuitenkin suosittelee, että tutkimuksissa selvitetään matkailulle tyypillisillä, liitännäisillä sekä ei-ominaisilla toimialoilla työskentelevän henkilöstön määrä, erotellaan vakituisten ja osa-aikaisten määrä sekä tehtyjen työtuntien määrä, joista edelleen on eroteltu palkansaajien ja yrittäjien tekemät tunnit. Tämän lisäksi, jotta matkailun työllistävää vaikutusta voitaisiin analysoida perinpohjaisesti, IRTS 2008 suosittelee myös selvittämään mm. työllistettyjen ikä- ja sukupuolijakaumaa, koulutustaustaa ja kotipaikkakuntaa. Perinpohjaisten tulosten saamiseksi olisi myös suositeltavaa kerätä tietoa työntekijöiden saaman palkan suuruudesta ja palkkakustannuksista, joita aiheutuu mm. koulutuksesta ja rekrytoinnista. Näitä edellä mainittuja asioita ei tulla selvittämään tässä tutkimuksessa, koska tutkimuksen tavoitteeksi on määritelty ainoastaan yritysten matkailunmyynnin ja matkailun

työllisyysvaikutusten selvittäminen Itä-Uudenmaan alueella. (2008 International Recommendations for Tourism Statistics 2007, 66 - 75.)

2.5 Matkailutulo

Matkailutulo on matkailunmyynnin osuus yritysten kokonaisliikevaihdosta. Se kuinka paljon yritykset saavat matkailutuloa riippuu täysin yrityksestä ja yleensä matkailulle tyypillisillä toimialoilla toimivat yritykset saavat enemmän matkailutuloa kuin matkailulle liitännäisillä tai ei-liitännäisillä toimialoilla toimivat yritykset. Matkailutulo voi olla joko välitöntä tai välillistä ja välillisillä tuloilla on kerrannaisvaikutuksia. (Goeldner & Ritchie & McIntosh 2000, 426 – 427.)

2.5.1 Välitön matkailutulo

Välitön matkailutulo on tuloa, jota yritykset saavat suoraan matkailijoilta, kun he ostavat palveluita tai tavaroita heiltä. Esimerkiksi kun matkailija matkakohteessa kuluttaa rahaa ravitsemis- ja ohjelmapalveluihin, näitä palveluita tarjoavat yritykset saavat välitöntä matkailutuloa. Välitön matkailutulo voidaan määritellä myös matkailijoiden alueella/kohteessa käyttämäksi rahamääräksi. (Kauppila 2009, 8.)

2.5.2 Välillinen matkailutulo

Välillisellä matkailutulolla tarkoitetaan liikevaihdon lisäystä yrityksissä, joista varsinaiset matkailuyritykset hankkivat tavaroita ja palveluja. Välillisistä matkailutuloista voi syntyä myös aluetaloudellisia vuotoja. Vuotoja tapahtuu, jos yritykset tekevät ostoja ja hankintoja alueen ulkopuolelta. Jos taas paikallinen elinkeinoelämä pystyy tuottamaan tavarat ja palvelut itse, joita matkailijat ostavat, sitä vähemmän vuotoja syntyy. Matkailun välillisissä vaikutuksissa on siis kyse välituotekäytöstä ja tämän aikaan saamista tulovaikutuksista. (Goeldner & Ritchie & McIntosh 2000, 426 – 427.)

3 Itä-Uusimaa matkailun toimintaympäristönä

Itä-Uusimaa on kymmenen kunnan muodostama maakunta, jolla pitkä ja perinteikäs historia. Itä-Uusimaahan kuuluvat kunnat ovat Askola, Lapinjärvi, Liljendal, Loviisa, Myrskylä, Pernaja, Porvoo, joka on maakunnan suurin kaupunki, Pukkila, Ruotsinpyhtää ja Sipoo. Maakunta sijaitsee Etelä-Suomen läänissä Suomen rannikkovyöhykkeellä pääkaupungin läheisyydessä hyvien kulkuyhteyksien varrella, jonne matkailijoilla on helppo saapua joko yksityisillä liikennevälineillä tai julkisia liikennevälineitä hyväksi käyttäen. Itä-Uudenmaan erikoisuuksiin kuuluu sen kaksikielisyys (n.33 % itäuusmaalaisista on ruotsinkielisiä), Suomen vanhin rakennuskanta, vanhat kaupungit, jokilaaksot, rannikko, saaristo, maaseutu ja kartanomiljööt. Itä-Uudenmaan väkiluku kasvaa suhteellisesti nopeimmin koko Suomessa. Maakunnan asukasluku oli 31.12.2008 noin 95 507 asukasta, josta Porvoon asukasluku oli noin 41 217. (Itä-Uudenmaan maakuntasuunnitelma 2040 2009, 9.)

Itä-Uudenmaan elinkeinorakenne painottuu kaupanalalle, jonka osuus toimipaikoista vuonna 2007 oli 15,1 prosenttia. Tämä näkyy myös tämän tutkimuksen otoksessa, jonka otosyrityksistä yli puolet toimii kaupan alalla. Alkutuotanto pääsee lähes samoihin prosenttimääriin kaupanalan kanssa (14,8 %). Seuraavina tulevat liike-elämän palvelut (13,9 %) ja rakennusala (12,9 %). (Vertika.) Vahvoja elinkeinoja ovat mm. kemia, energia, sähkötekniinen, elintarvike, media ja matkailu. Matkailu on myös yksi maakunnan kasvavista aloista. Itä-Uudellamaalla on merkittäviä teollisuuden edustajia, kuten Nesteen öljyjalostamo Porvoossa ja ydinvoimalaitos Loviisassa. Itä-Uusimaa onkin Suomen toiseksi teollistunein maakunta ja lähes puolet maakunnan BKT:stä tulee teollisuudesta. Itä-Uudellamaalla on monia tunnettuja tuotemerkkejä, kuten Ingman, Ensto ja Brunberg. (Itä-Uusimaa 2008.)

3.1 Matkailu Itä-Uudellamaalla

Itä-Uudenmaan matkailullisia vetovoimatekijöitä ovat Porvoo ja Loviisa vanhoine kaupungin osineen, joissa sijaitsee useita historiallisia kohteita kuten myös kaupallisia kohteita, Svartholman merilinnoitus Loviisan edustalle eri matkailupalveluineen, Ruotsinpyhtään Strömforsin ruukinalue sekä Sipoon ja Pernajan merelliset maaseutukunnat. Vanhat kylämiljööt ja kirkot sekä maaseutumatkailutarjonta ovat ominaisia maakunnan pohjoisosissa sijaitseville kunnille Askolalle, Lapinjärvelle, Liljendalille, Myrskylälle ja Pukkilalle. Itä-Uudellamaalla on myös suuri määrä vapaa-ajan asuntoja, kulttuuritapahtumia ja matkailutoimintaa harjoittavia kartanoita. (Itä-Uudenmaan liitto 2006, 4.)

Matkailu on myös yksi Itä-Uudenmaan maakunnan keskeisimmistä palveluelinkeinoista. Itä-Uusimaa tarjoaa upeine puitteineen erinomaiset mahdollisuudet matkailuelinkeinolle ja sen jatkuvalla kehitykselle. Upean ympäristön ja kulttuuritaustansa lisäksi maakunnan sijainti merkittävien liikenneväylien varrella pääkaupunkiseudun läheisyydessä antaa alueelle merkittävän edun saavutettavuuden kannalta. (Itä-Uusimaa 2008.)

Itä-Uudellemaalle suuntautuvalla matkailulla on ominaista sekä kotimaisten että ulkomaisten päiväkävijöiden suuri osuus. Tämä johtunee osittain sijainnista pääkaupunkiseudun läheisyydessä hyvien kulkuyhteyksien varrella. Yritysmatkailu on myös Itä-Uudenmaan matkailuelinkeinolle tärkeää. Matkailusta arvonlisäystä saavia yrityksiä on Itä-Uudellamaalla laskentatavasta riippuen noin 300 – 400. (Itä-Uudenmaan liitto 2006, 5.)

Matkailunedistämiskeskus teki vuosittain tilaston kävijämääristä matkailukohteittain aina vuoteen 2007 asti. Matkailunedistämiskeskus on kerännyt nämä tiedot yrityksiltä ja tulokset pohjautuvatkin niihin. Yksi kävijämäärätutkimukseen vastanneista yksittäisistä kohteista oli Pukaron Paroni ja se oli neljänneksi suurin yksittäinen kohde 0,9 miljoonalla kävijällä. Itä-Uudellamaalla kausivaihtelut näyttävät olevan hyvin samankaltaisia kuin muissakin maakunnissa heinäkuun ollessa suosituin 184 535 kävijällä ja tammikuun ollessa hiljaisin 41 625 kävijällä. Tilastojen valossa Itä-Uudenmaan suosituin kohde oli siis Pukaron Paroni. Toiseksi suosituin oli J.L. Runebergin koti noin 20 tuhannella kävijällä. Porvoon Tuomiokirkko oli aikaisemmin hyvin suosittu matkailukohde, mutta sen osalta ei saatu tältä vuodelta kävijämäärää, koska se oli suljettu tuhopolton vuoksi. (Matkailun edistämiskeskus, matkailukohteiden kävijämäärät 2007.)

3.2 Matkailun kehittäminen

Matkailuelinkeinon kehittämistehtävissä maakunnassa toimii monia toimijoita. Matkailun kehittämistä ohjaa Itä-Uudenmaan liitto, jossa matkailukoordinointia hoitaa maakuntahallituksen asettama Itä-Uudenmaan matkailutoimikunta. Matkailutoimikunta on liiton virallinen asiantuntijaelin ja toimikunnan sihteerinä toimii liiton aluekehityssihteerin. Matkailutoimikunnan keskeisin tehtävä on Itä-Uudenmaan matkailustrategian toteutumisen seuranta. Matkailustrategia on tehty antamaan suuntaviivat matkailun kehittämiseksi vuosille 2007 – 2013. (Itä-Uudenmaan liitto 2006, 4 - 8.)

Itä-Uudenmaan matkailustrategian visiona on olla alueena helposti tavoitettava yhtenäinen matkailualue, joka kehittää ja tarjoaa laadukkaita matkailutuotteita ja -palveluja ympäri vuoden sekä yksittäis-, ryhmä- että yritysmatkailijoille. Tämä visio kuvaa Itä-Uudenmaan matkailun haluttua tulevaisuudenkuvaa. Strategian kaudelle on määritelty eri kehittämisen painopisteitä, jotka perustuvat kestäväan kehitykseen. Painopisteitä ovat yritysmatkailun, saariston matkailupalveluiden ja tapahtumien kehittäminen sekä sähköisen kauppapaikan luominen. Matkailustrategialle on määritelty määrälliset ja laadulliset tavoitteet. Niitä tullaan seuraamaan niille asetetuilla mittareilla ja seurantavoilla. (Itä-Uudenmaan liitto 2006, 10 - 11.)

Matkailustrategian keskeiset toimenpiteet on jaettu viiteen toimenpidekokonaisuuteen. Toimenpidekokonaisuudet ovat alueorganisaatiotoiminta, innovatiivinen tuotteistaminen, markkinointi ja matkailunedistäminen, tutkimus, koulutus ja laatu sekä saavutettavuus ja matkailun infrastruktuuri. Alueorganisaation tehtäviä ovat mm. toimia matkailustrategian mukaisesti ja edistää matkailun taloudellista kehitystä. Toisin sanoen alueorganisaatio toimii tuloshakuisesti liiketaloudellisin perustein. Innovatiivinen tuotteistaminen on mukana niin kehittämishankkeissa kuin matkailuyritysten omissa toimenpiteissä. Erityistä huomiota tullaan kiinnittämään alueen matkailusesonkien ulkopuolisia aikoja varten kehitettäviin tuotteisiin ja palveluihin. Tuotteistaminen pyritään tekemään kestäväan kehitys huomioon ottaen. Matkailumarkkinoinnista päävastuu on itse matkailuyrityksillä ja matkailun alueorganisaatiolla. Matkailustrategia ohjaa alueellista julkisrahoitteista matkailututkimusta, johon myös Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuskin kuuluu. Itä-Uudenmaan alueen matkailupalveluiden saavutettavuutta ja infrastruktuuria tullaan kohentamaan. Tämä tarkoittaa, että kohdeopastusta ja reititystä tullaan parantamaan. Pysäköintipaikkoja ja -alueita varataan riittävästi niin yksityismatkailijoille että ryhmämatkailijoille. Majoituskapasiteettia ja kongressitiloja pyritään lisäämään mahdollisuuksien mukaan. (Itä-Uudenmaan liitto 2006, 10 - 11.)

4 Matkailun alueelliset vaikutukset

Kuten jo aikaisemmin mainittiin, matkailulla on taloudellisia, ympäristöllisiä ja sosiaalisia vaikutuksia. Matkailun vaikutukset voivat kohdistua samaan aikaan kaikkiin näihin kolmeen tekijään ja vaikutukset voivat olla yhtä aikaa taloudellisesti positiivisia ja ympäristön kannalta negatiivisia. Esimerkiksi massamatkailun alkaessa, varsinkin Välimeren ympäristö kärsi taloudellisia voittoja tavoiteltaessa (Holden 2008, 71 – 72.) Matkailun vaikutusten analysointi ja arviointi voi olla hankalaa, koska tulokset riippuvat paljon arvioijan omista arvoista ja näkökulmasta. Matkailun vaikutukset voivat olla joko positiivisia ja hyödyllisiä tai negatiivisia ja haitallisia. On myös huomioitava, että julkisen sektorin suunnitelmilla ja päätöksillä on oma osansa matkailun vaikutuksiin. Lailla, luvilla, rahoituksella sekä verotuksella on oma osansa vaikutuksiin. (Mason 2009, 36 – 37.)

Matkailun historia ulottuu hyvin kauas historiaan aina pyhiinvaellus matkoihin antiikin aikoina. Varsinainen matkailu sai alkunsa 1700 – 1800-luvuilla. Vielä 1950- luvulla kansainväliseen matkailuun vain harvalla oli varaa tai mahdollisuus. Massamatkailu alkoi 1960-luvulla ja noihin aikoihin ei vielä tiedostettu tai välitetty matkailun vaikutuksista. 1980- luvulla ruvettiin puhumaan kestävästä kehityksestä ja se alettiin huomioida myös matkailussa. Pikku hiljaa matkailuyritykset ja matkailijat alkoivat ottaa kestävä kehityksen huomioon toimitavoissaan ja nyt viimeistään 2000-luvulla kukaan ei ole voinut välttää kuulemasta kestävästä kehityksestä ilmastonmuutoksen myötä. (Holden 2008, 71 – 72.)

Brundtlandin raportissa vuodelta 1987, kestävä kehitys määritellään seuraavalla tavalla; kestävä kehitys on kehitystä, joka tyydyttää nykyhetken tarpeet viemättä tulevilta sukupolvilta mahdollisuutta tyydyttää heidän tarpeitansa. Kestävä kehityksen käsite on yleisesti otettu käyttöön matkailussa maissa, joissa taloudellinen hyvinvointi ja ympäristön laatu elävät sovussa. Kestävä kehityksen tulisi maksimoida hyödyt ja minimoida haitat. Sen avulla tulisi säilyttää luonnon monipuolisuus, täyttää ihmisen perustarpeet, antaa mahdollisuus tuleville sukupolville, vähentää epäoikeudenmukaisuutta ja luoda ihmisille oikeus päättää omista asioistaan. Kestävä kehityksen tulisi elvyttää taloudellista kasvua ja tarjota tärkeitä työpaikkoja sekä pyrkiä siihen, että matkailun kaikki vaikutukset olisivat kestävä kehityksen mukaisia. Kestävä kehitys on otettu myös osaksi Itä-Uudenmaan matkailustrategiaa. (Wall & Mathieson 2006, 289 – 290.)

4.1 Taloudelliset vaikutukset

Matkailun yleisiä vaikutuksia on tutkittu paljon, mutta taloudellisia vaikutuksia on tutkittu eniten. Matkailu vaikuttaa alueiden saamiin tuloihin ja työllisyyteen. Vaikutukset on helppoa jaotella positiivisiin ja negatiivisiin. WTO ylläpitää alueellisia ja kansallisia tilastoja kohteeseen saapuneista matkailijoista sekä alueen/kohteen menoista (se mitä kulutetaan investointeihin, ostoihin jne.) ja tuloista (määrä, minkä matkailijat kuluttavat kohteessa). (Goeldner & Ritchie & Mc Intosh 2000, 413.) Matkailu tuo tulojen lisäksi myös suuria kuluja. Arvioitaessa taloudellisia kustannuksia ja hyötyjä, käytetään apuna usein kustannus-hyöty analyysiä. Analyysin avulla voidaan arvioida ovatko hyödyt suuremmat kuin haitat. (Swarbrooke 2002, 59 – 66.)

4.1.1 Positiiviset taloudelliset vaikutukset

Positiivisia taloudellisia vaikutuksia ovat mm. tulot, investoinnit, kansantalouden kasvu, tulorakenteen monipuolistuminen, työllisyys, taloudelliset hyötykertoimet ja alueellinen kehitys. Matkailu kannustaa myös yrittäjyyteen ja tämä vilkastuttaa paikallistalouksia sekä tasaannuttaa alueiden välisiä taluseroja. Kestävä kehitys talouden kannalta pyrkii tasapainoiseen maailmantalouteen, toiminnan pitkäikäisyyteen ja tuotantokeskeisyyteen. (Swarbrooke 2002, 59 – 66.)

Taloudellisia vaikutuksia voidaan mitata useilla eri keinoilla ja käyttää eri tilastoja mittareina vaikutusten arviointiin. Esimerkiksi mikä on matkailun osuus bruttokansantuotteesta, paljonko matkailu työllistää välittömästi ja välillisesti sekä paljonko välittömät ja välilliset matkailutulot ovat. Tutkittaessa matkailun hyötyjä ja haittoja kohteen talouden kannalta, on tärkeää seurata mihin raha päättyy. (Wall & Mathieson 2006, 89.)

Kestävän kehityksen kannalta matkailijan tulisi suosia paikallisia tuotteita ja palveluita, jotta paikallinen talous säilyisi eläväisenä. Paikallisten yritysten tulisi hyödyntää paikallisia tavarant- ja palvelujentoimittajia ja yrittää työllistää pääsääntöisesti paikallisväestöä. (Wall & Mathieson 2006, 68 -98.)

4.1.2 Negatiiviset taloudelliset vaikutukset

Matkailulla on sekä positiivisi että negatiivisia vaikutuksia eikä talous ole poikkeus tässä joukossa. Matkailu saattaa johtaa liialliseen riippuvuuteen tulonlähteenä, inflaatioon, elinkustannusten nousuun, jolloin paikallisväestö kärsii tästä eniten, sesonkitalolouteen, joka vaikuttaa työpaikkoihin ja tuloihin sekä voi johtaa mataliin palkkoihin. Matkailun koulutuksella, hallinnoinnilla ja markkinoinnilla on yleisesti korkeat kustannukset. Inflaatio nostaa talojen, ruuan ja maan hintoja. Matkailijoiden kysyntä voi johtaa siihen, että ajatellaan vain matkailijoilta saamia tuloja ja voittoja nostamalla tuotteiden ja palveluiden hintoja ja tämä tehdään paikallisväestön kustannuksella. Jotkin matkailuorganisaatiot, -yritykset ja matkakohteet saattavat olla osittain tai täysin valtion omistuksessa, joka lisää eriarvoisuutta yksityisyriyten kanssa. Matkanjärjestäjien tulisi myös maksaa riittävästi alihankkijayrityksilleen, kuten hotelleille, varmistaen, että hotellin henkilökunta saa riittävästi palkkaa. Sesongin vaihtelevuus tuo myös haasteita matkailuyrityksille; korkeasesongin aikana on liikaa matkailijoita ja sesongin ulkopuolella taas liian vähän. Tämä hankaloittaa henkilöstömäärän hallinnointia. Korkeasesongin ja ei-sesongin välisen ajan työllisyysasteen ero pitäisi pystyä pitämään mahdollisimman pienenä. Monikansallisten yritysten tuloa matkailumarkkinoille voidaan pitää uhkana. Tällöin rahavirta ei päädy paikallisella taloudella, vaan rahavirrat usein päätyvät ulkomaille. (Swarbrooke 2002, 59 – 66; Wall & Mathieson 2006, 89.)

4.2 Ympäristö vaikutukset

Matkailu vaikuttaa väistämättä ympäristöön ja luontoon. Matkailu nähtiin pitkään ympäristöystävällisenä, mutta 1980-luvulla alettiin huomata sen negatiiviset vaikutukset luontoon. Matkailu uhkaa luontoa, mutta toisaalta se on täysin riippuvainen siitä, sillä voidaan ajatella, että luonto ja ympäristö ovat matkailun raaka-aineita. Eksoottiset saaret kuten Madagaskar, kaukaiset vuoristot kuten Himalaja ja sademetsät kuten Amazon ovat hyvin herkkiä ekosysteemejä, joissa on korkea biodiversiteetti. Juuri tällaiset eksoottiset alueet ovat matkailun kannalta hyvin vetovoimaisia matkailukohteita. Matkailulla saattaa kuitenkin olla hyvin negatiivisia ympäristövaikutuksia näille herkille alueille. Ihmisten tulisi ottaa huomioon koko ekosysteemi eikä vain ympäristöä yleisesti. Ihmisten tulisi löytää tasapaino omien tarpeidensa ja ekosysteemin välillä. (Swarbrooke 2002, 49 – 57.)

Matkailu kuluttaa luontoa monesta eri syystä. Liikenne ja matkustusmuodot ovat suuria päästöjentuottajia. Lisäksi ne aiheuttavat meluhaittoja, ruuhkia, ilmansaasteita ja merien saastumisista. Luontoa, kasveja ja eläimiä kuluu ja tuhoutuu, kun rakennetaan hotelleja ja golfkenttiä. Tästä taas seuraa ns. visuaalinen saasteen lisääntyminen. Kuten jo aiemmin mainittu luonto on suuri vetovoimatekijä ja monet haluavat matkustaa kohteisiin, joissa on jotain erityistä ja jotka ovat ”uhanalaisia”. Suuret matkailijamäärät voivat olla todella kuluttavia tällaisille kohteille. Matkailijat voivat olla myös välinpitämättömiä, he eivät välttämättä tule ajatelleeksi luontoa tai ympäristöä. Matkailu saattaa myös joissain kohteissa johtaa siihen, että paikallisväestö joutuu eristyksiin ja heille ei anneta mahdollisuutta harjoittaa omaa elinkeinoaan, kun viljelymaiden tilalle rakennetaan golfkenttiä. Näin radikaaleja ongelmia esiintyy yleensä kehittyvissä maissa, mutta myös kehittyneissä maissa. (Wall & Mathieson 2006, 154.)

Matkailulla ei kuitenkaan ole pelkästään negatiivisia vaikutuksia ympäristölle. Matkailu tuo alueella rahaa ja tulot voidaan käyttää ympäristön hyväksi. Näin paikallisten ja matkailijoiden ympäristötietoisuus paranee ja kestävän matkailun periaatteet nousevat yhä tärkeämpään rooliin. Kestävä matkailu pyrkii pysäyttämään luonnonvarojen hupenemisen, uusiutuvien luonnonvarojen kasvuun, laadulliseen kehitykseen, luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja luontokeskeisyyteen. Tähän voidaan pyrkiä luonnonsuojelun tärkeyden tunnustamisella ja matkailijoiden ympäristötietoisuutta parantamalla, jotta matkailijat toimisivat matkaillessaan vastuullisesti, ottaisivat paikalliset tavat, kulttuurin ja luonnon monimuotoisuuden huomioon. (Swarbrooke 2002, 49 – 57.)

4.3 Sosiaaliset vaikutukset

Matkailun taloudellisten ja ympäristöllisten vaikutusten myötä tulee väistämättä myös sosiaalisia ja yhteiskunnallisia vaikutuksia. Kuitenkin sosiaaliseen ulottuvuuteen ei kiinnitetä usein paljoa huomiota. Tämä johtunee siitä, että sosiaaliset vaikutukset ovat vaikeimmin havaittavissa ja ne tulevat hitaasti esille pitkän aikavälin kuluessa. Eri tutkijoillakin on hieman eriäviä mielipiteitä asiasta. Esimerkiksi Swarbrooken mielestä on olemassa neljä varsinaista sosiaalista ulottuvuutta, jotka toimiessaan edistävät kestävän matkailun kehittymistä. Tasa-arvoisuus matkailijoiden, paikallisten ja matkailualalla työskentelevien välillä korostuu kaikissa näissä ulottuvuuksista. Wallin ja Mathiesonin mukaan olisi taas tärkeää huomioida paikallinen väestö. Tärkeä tekijä on myös itse matkailija. He puhuvat paljon heidän välisistään suhteista ja asenteista toisiaan kohtaan. Niihin vaikuttavat molempien ryhmien kulttuuri, uskonto, rotu ja koulutus. Mitä suuremmat erot paikallisten ja matkailijan välillä ovat, sitä suuremmat sosiokulttuuriset vaikutuksetkin ovat. Kestävän matkailun kannalta olennaisia ovat molempien sekä matkailijoiden että paikallisväestön arvot, yksilön käytös ja toiminta. (Swarbrooke 2002, 69; Wall & Mathieson 2006, 220 – 258.)

Matkailu avartaa ja tutustuttaa uusiin sekä erilaisiin kulttuureihin. Samalla myös ihmisten erilaisuuden sietokyky ja yhteisymmärrys kasvavat. Kestävä matkailu pyrkiikin kohentamaan paikallisten elinoloja, säilyttämään kohteen paikallisten kulttuurin, saamaan paikalliset osallistumaan päätöksen tekoon ja kestävä matkailu pyrkii ihmisläheisyyteen ja – keskeisyyteen.

Toisaalta liiallinen matkailu saattaa myös johtaa kulttuurien tuhoutumisiin ja kaupallistumiseen kuten esimerkiksi joissain kehittyvässä maassa länsimainen kulttuuri valtaa paikkaa paikalliselta. Kulttuurin myötä katoavat myös perinteet. Paikallisten oikeuksia saatetaan rajoittaa rakentamalla lomakeskittyymiä, joihin vain matkailijoilla on oikeus päästä. Ruokakulttuurit saattavat yhtäläillä hävitä. Vierasta työvoimaa saapuu maahan ja tämä saattaa johtaa paikallisten huonoihin työolosuhteisiin. Matkailu saattaa myös lisätä rikollisuutta. Kaikki tämä voi johtaa paikallisväestön ja matkailijoiden konflikteihin ja kasvattaa katkeruutta paikallisissa. Erityisesti korkeasesongit ovat paikallisille raskasta aikaa ja heilläkin on oma kantokykynsä vastaanottaa matkailijoita, aivan kuten luonnolla on oma kantokykynsä. (Swarbrooke 2002, 69 – 73; Wall & Mathieson 2006, 220 – 258.)

5 Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkiminen

Kuten jo mainittu, matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksista ollaan hyvin kiinnostuneita. Tutkimusten tuloksia hyödynnetään muun muassa matkailun edistämiseen ja niiden avulla selvitetään matkailun todellinen vaikutus alueelliseen tai kansalliseen talouteen. Tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkimiseen ja mittaamiseen on kehitelty erilaisia menetelmiä, joista tärkeimmät esitellään tarkemmin tässä kappaleessa.

5.1 Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset pohjoismaisen mallin mukaan

Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkiminen pohjoismaisen mallin mukaan on menetelmä, joka on kehitetty 1970- luvun lopulla. Menetelmän avulla pyritään yksinkertaistamaan matkailun tuomien taloudellisten vaikutusten laskentaa. Pohjoismainen malli rakentuu tulomenetelmästä ja menomenetelmästä, joilla kerätään tietoa sekä kävijöiden että yritysten näkökulmasta. Mallin avulla voidaan selvittää välitön ja välillinen matkailutulo ja -työllisyys sekä välittömät, välilliset ja johdetut palkkatulo- ja verovaikutukset tutkimusalueella. Tässä tutkimuksessa keskitytään selvittämään ainoastaan välittömiä ja välillisiä matkailutulovaikutuksia sekä välittömiä matkailutyöllisyysvaikutuksia. (Kauppila, P. 5.2.2010.)

Tulomenetelmällä selvitetään toimialoittain matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset. Tulomenetelmässä aineisto kerätään yrityksiltä tietyiltä toimialoilta joko kyselyjen tai haastattelujen avulla. Alueellisissa tutkimuksissa toimialaluokitukset voidaan räätälöidä ja rakentaa vastaamaan kunkin alueen elinkeinorakennetta. Tulomenetelmässä käytetään myös Tilastokeskuksen yritysrekisterin toimialakohtaisia kokonaisliikevaihto- ja henkilötyövuositietoja. Kyselyjen tai haastattelujen avulla selvitetään otosyritysten matkailuliikevaihto ja -työllisyys, jotka sitten yleistetään kertoimilla jokaista toimialaa koskeviksi. Toimialojen tulokset lasketaan yhteen ja näin muodostuu alueen välitön matkailutulo ja -työllisyys. Tässä työssä on keskitytty käyttämään tulomenetelmää. (Kauppila, P. 5.2.2010.)

Menomenetelmällä saadaan tietoa matkailijoiden rahankäytöstä haastattelemalla matkailijoita. Matkailijoiden menoja selvitetään mm. matkailijatyypin-, majoitusmuoto- ja toimialakohtaisesti. Matkailijahaastatteluilla halutaan monesti myös selvittää muitakin asioita kuin pelkästään matkailijoiden kulutusta. Haastatteluissa kysytään melko yleisesti myös tyytyväisyyttä paikallisiin tuotteisiin ja palveluihin, matkaseuraa ja -ohjelmaa.

Menomenetelmällä voidaan selvittää alueellinen välitön matkailutulo, mutta ei välitöntä matkailutyöllisyyttä. (Kauppila, P. 5.2.2010.)

5.2 Matkailun satelliittitilinpito

Matkailun satelliittitilinpito on tilastojärjestelmä, joka kuvaa matkailun taloudellisia vaikutuksia monipuolisesti ja kattavasti. Matkailun satelliittitilinpito eli toiselta nimeltään matkailutilinpito, on kehitetty kansainvälisessä yhteistyössä ja se perustuukin kansainvälisesti sovittuihin standardeihin ja normistoon, joten eri maissa tehdyt tutkimukset ovat vertailukelpoisia toisten maiden kesken. EU:ssa matkailun satelliittitilinpidoilla on keskeinen asema komission matkailullisten tavoitteiden saavuttamiseksi, koska muu tietojärjestelmä ei tuota riittävästi tietoa matkailun taloudellisista ja työllistävästä vaikutuksista. (Matkailun satelliittitilinpitohankkeen loppuraportti 2004, 13 – 14.)

Suomessa laadittiin ensimmäinen alustava matkailun satelliittitilinpito vuonna 1999 Tilastokeskuksen tekemänä. Matkailutilinpito kuvaa matkailun asemaa osana Suomen taloutta ja vuosittain kansainvälisten suositusten mukaan Suomen matkailutilinpidossa tuotetaan 10 eri taulukkoa ja niistä tätä tutkimusta ajatellen tärkeimmät ovat ne, jotka koskevat ulkomaalaisten ja kotimaisten matkailijoiden kulutusta sekä matkailutyövoima. Matkailutilinpittoa varten toimiala- ja tuoteluokitteluja on jouduttu erittelemään ja ryhmittelemään uudelleen. (Tilastokeskus 2009.) Tässä tutkimuksessa on noudatettu samoja periaatteita, mutta toimialoissa ja kulutuskohteissa otettu erityisesti huomioon Itä-Uudenmaan maakunnalle ominaisia toimialoja ja yrityksiä.

5.3 Aikaisemmat tutkimukset

Suomessa ensimmäinen alueellinen matkailututkimus tehtiin 1960-luvulla. Tämä ensimmäinen julkaistu matkailututkimus oli Hangon matkailututkimus vuonna 1963. Pohjoismaiden malli kehitettiin 1970-luvun lopulla ja sitä testattiin ensin Kuusamossa ja Jyväskylässä. 1980-luvulta lähtien pohjoismaista mallia on sovellettu sekä paikallisella että alueellisella tasolla. Paikallisia ja alueellisia matkailututkimuksia onkin tehty siitä lähtien. Matkailun ja matkailuelinkeinon kasvun myötä, matkailun taloudellisten vaikutusten tutkiminen on tullut yhä tärkeämmäksi ja matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkiminen suoritetaan monessa maakunnassa tai kaupungissa vuosittain. (Kauppila 2009, 13.)

Itä-Uudellamaalla on kerran aikaisemmin tehty matkailun tulo- ja työllisyystutkimus ja se tehtiin vuonna 2001. Tutkimuksen tekijänä toimi Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy Matkailun koulutus- ja tutkimuskeskuksen kehittämällä tietokoneohjelmistolla, joka pohjautuu pohjoismaiseen tulo- ja menomenetelmään. Tutkimuksessa on keskitetty kuvaamaan enemmän menomenetelmää ja tulomenetelmän tuloksien esittely onkin jätetty hyvin vähäiseksi. Tutkimuksen mukaan Itä-Uudenmaan kokonaismatkailutulo oli 703 549 000 markkaa, matkailun kokonaishyöty oli 944 802 000 markkaa ja matkailutyöpaikkojen määrä oli 1 676. (Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 2001, 45.)

Kanta-Hämeen alueen matkailun tulo- ja työllisyystutkimus tehtiin vuonna 2006 ja siinä on selvitetty paljon kattavammin myös tulomenetelmän tuloksia. Kanta-Hämeen alueen matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksen yritystutkimuksen tuloksia analysoitiin sekä Koillismaan että satelliittitilinpidon toimialaluokitusten mukaisesti. Kanta-Hämeen alueen yritysten saama välitön matkailutulo oli lähes 273 miljoonaa euroa Koillismaan toimialaluokituksella ja satelliittitilinpidon toimialaluokituksella välitön tulovaikutus oli lähes 227 miljoonaa euroa. Matkailu työllisti Koillismaan toimialaluokituksen mukaisesti 2 118 koko- ja osapäiväistä tai kausityöntekijää. Satelliittitilinpidon toimialaluokituksen mukaan taas matkailu työllisti 1 705 henkilöä. (Hélen, Kaitila & Ahtola 2006, 49 – 50.)

6 Matkailun tulo- ja työllisyystutkimus Itä-Uudellamaalla

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus on siis Itä-Uudenmaan liiton ja HAAGA-HELIA ammattikorkeakoulun yhteisprojekti. Projekti koostuu neljästä osatutkimuksesta; matkailijahaastatteluista ja yrityksille, vapaa-ajan asuntojen omistajille sekä itäuusmaalaisille suunnatuista kyselyistä. Projektin suunnittelu alkoi syksyllä 2008 ja sen tulokset julkaistaan syksyllä 2010. Aineisto eli matkailijahaastattelut ja yrityksille, vapaa-ajan asuntojen omistajille sekä itäuusmaalaisille suunnatut kyselyt kerättiin vuonna 2009. Projektisuunnitelmassa matkailijahaastatteluiden otokseksi määriteltiin 2500, vapaa-ajan asuntojen omistajien 250, itäuusmaalaisten 500 ja yritysten 100. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus on jatkoa HAAGA-HELIA:n toteuttamalle Itä-Uudenmaan kävijätutkimukselle, joka toteutettiin vuonna 2006. Matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksesta on tarkoitus tehdä säännöllisesti toteutettava tutkimus maakunnan alueella.

Menomenetelmän aineisto kerättiin matkailijahaastatteluiden avulla, jotka toteutettiin Porvoossa ja Loviisassa tammikuusta joulukuuhun 2009. Haastattelut keskitettiin kuitenkin toukokuusta elokuuhun, jolloin matkailijoita haastateltiin päivittäin. Tutkimuksen mukaan matkailijaksi oli siis määritelty ulkopaikkakuntalainen henkilö, joka vierailee tai matkustaa kunnan alueella tilapäisesti. Matkailijaksi ei laskettu henkilöitä, jotka säännöllisesti työskentelevät tai opiskelevat paikkakunnalla. Alle 18-vuotiaita ei haastateltu. Haastattelun alussa varmistettiin, että haastateltava henkilö täytti nämä edellä mainitut kriteerit.

Matkailijoilta kysyttiin aluksi taustatiedot, kuten kotipaikkakunta, sukupuoli ja ikä. Tämän jälkeen selvitettiin matkailijan matkaseura, oliko matkailija omatoimi- vai pakettimatalla ja mikä oli matkan pääasiallinen syy. Haastattelussa kysyttiin tämän lisäksi oliko matkailija päiväkävijä vai aikoiko hän viipyä pidempään alueella. Seuraava kysymys koski matkaohjelmaa, jolla pohjustettiin kysymästä rahankäytöstä eri kulutuskohteittain. Rahankäyttöä koskeva kysymys olikin tärkein kysymys koko haastattelussa, koska sen avulla saatiin selville matkailijoiden menot alueella. Haastattelussa kysyttiin vielä matkustusmuotoa, mistä oli saanut tietoa kohteesta/kohteista Itä-Uudellamaalla, oliko aiemmin käynyt alueella ja oliko ehdotuksia alueen matkailupalveluiden kehittämiseksi.

Itäuusmaalaisille (500 kpl) ja vapaa-ajan asunnon omistajille (250 kpl) suunnatut kyselyt suoritettiin syksyn 2009 aikana. Kyselyt lähetettiin postitse. Näiden kyselyiden yhteydessä järjestettiin arvonta, jolla pyrittiin lisäämään vastaushalukkuutta.

Tulomenetelmän aineisto kerättiin yrityskyselyn avulla, jonka otoksen suuruudeksi on määriteltä 100. Tutkimusaineistona käytettiin myös Tilastokeskuksen yritys- ja toimipaikkatilastojen tilastoja. Kyselylomake oli strukturoitu ja sillä haluttiin koota valmiiksi luokiteltua numeerista tietoa, jota voidaan analysoida kvantitatiivisin menetelmin. Kysely toteutettiin verkossa Webropol – nimisellä kysely- ja tiedonkeruusovelluksella.

6.1 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmänä käytettiin siis tulomenetelmää, joka toteutettiin yrityskyselyn muodossa. Matkailun välittömät tulovaikutukset saatiin laskemalla matkailumyynnin osuus yritysten kokonaisliikevaihdosta toimialoittain. Välitön matkailutulo laskettiin arvonlisäverottomana. Välilliset tulovaikutukset saatiin kertomalla välitön matkailutulo tulokertoimen avulla. Tulokertoimenä tässä tutkimuksessa käytettiin Suomen maakuntien tulokertoimen keskiarvoa 1,35. Välillinen matkailutulo laskettiin myös arvonlisäverottomana. Matkailun kokonaistulo saatiin laskemalla välitön ja välillinen matkailutulo yhteen.

Välittömät työllisyysvaikutukset saatiin kertomalla yritysten kokonaishenkilömäärät matkailuosuusprosentilla. Kokopäiväiset, osa-aikaiset ja yrittäjät laskettiin erikseen. Kyselyssä myös selvitettiin työntekijöiden ja yrittäjien tekemiä työtunteja, koska tehdyt työtunnit kuvastavat matkailun työllistävää vaikutusta paremmin kuin työllistettyjen määrä.

Tärkeintä oli saada tietoa itäuusmaalaisten yritysten saamista matkailutuloista ja matkailun vaikutuksesta työllisyyteen. Tämän vuoksi kyselyssä keskityttiin tiedustelemaan yrityksiltä niiden henkilökunnasta ja sen rakenteesta, palkansaajien ja yrittäjien tekemiä työtunteja, kokonaisliikevaihtoa ja matkailumyynnin osuutta kokonaisliikevaihdosta.

6.2 Kyselylomake ja muuttajat

Kyselylomakkeen suunnittelussa on hyödynnetty aikaisempia vastaavia tutkimuksia ja aihetta käsittelevää kirjallisuutta. Useimpien kysymysten vastausvaihtoehtojen muotoilussa (esimerkiksi henkilöstömäärä ja liikevaihto) on noudatettu Tilastokeskuksen yritystilaston mukaisia luokituksia. Kyselylomake on esitelty liitteessä 1.

Tulomenetelmällä ja menomenetelmällä tehtyjen tutkimusten vertailtavuuden vuoksi on kiinnitettävä huomiota siihen, miten yritysotokseen valittujen yritysten toimialat vastaavat matkailijoilta koottua tietoa kulutuskohteista.

Kyselyn liittyi saatekirje, jossa selitettiin, mistä Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksessa on kyse. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus on määritelty seuraavalla tavalla; ” Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksen avulla on tarkoitus selvittää matkailun taloudellisia ja työllistäviä vaikutuksia Itä-Uudellamaalla. Tutkimuksen tuloksia käytetään alueen matkailun kehittämiseen.” Tutkimuksessa matkailija on määritelty seuraavalla tavalla; matkailija on ulkopaikkakuntalainen henkilö, joka matkustaa tai vieraillee jollakin Itä-Uudenmaan kunnan alueella tilapäisesti vapaa-aikaan, ammatillista tai muista syistä johtuen. Matkailijoiksi ei lasketa henkilöitä, jotka asuvat paikkakunnalla, käyvät säännöllisesti töissä tai opiskelevat paikkakunnalla.”.

Ensimmäiseksi kyselyssä selvitetään yritysten perustietoihin liittyvät asiat. Kysymyksissä 1 – 4 kysytään yrityksen nimeä, toimialaa, toimipaikkaa ja oikeudellista muotoa. Yrityksen nimeä koskevaa kysymystä lukuun ottamatta, kaikki kysymykset ovat valintakysymyksiä.

Perustietojen jälkeen kysytään yrityksen henkilöstötietoja. Kysymyksissä on siis noudatettu vastausvaihtoehtojen muotoilussa Tilastokeskuksen yritystilaston mukaisia luokituksia. Kysymykset 5 – 6 ovat valintakysymyksiä ja niillä selvitetään henkilöstön määrää ja pyydetään yrityksiä arvioimaan kuinka monta prosenttia henkilöstöstä työllistyy matkailun ansiosta. Kysymyksillä 7 – 9 selvitetään yrityksen kokopäiväisten ja vakituisten, osa-aikaisten sekä yrittäjien määrää. Kysymykset ovat avoimia kysymyksiä. Kysymyksissä 10 – 11 pyydetään yrityksiä arvioimaan palkansaajien ja yrittäjien tekemiä työtunteja kansantalouden tilinpidon käsitteistön mukaisesti. Kuten jo aikaisemmin on mainittu, matkailutoimialojen tehdyt työtunnit kuvaavat matkailun työllistävää vaikutusta paremmin kuin työllistettyjen määrä. On kuitenkin muistettava, että matkailutoimialojen työvoima ei ole sama asia kuin matkailun

työllistävä vaikutus, vaan tässä tutkimuksessa laskettu työvoima sisältää myös muidenkin kuin matkailijoiden kysynnän aikaansaaman työllisyyden. (Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset 2005, 34 - 36.)

Henkilöstötietojen jälkeen selvitetään liikevaihtoon ja matkailutuloihin liittyviä asioita.

Kysymys 12 selvittää yrityksen vuotuista kokonaisliikevaihtoa ja kysymys on muodoltaan valintakysymys, jossa on noudatettu Tilastokeskuksen liikevaihtoluokitusta. Kysymys 13 on avoin kysymys. Kysymyksessä 13 pyydetään yrityksiä arvioimaan matkailumyynnin osuutta prosentteina kokonaisliikevaihdosta.

6.3 Otanta, otos ja näyte

Otoksen haluttiin edustavan niitä Itä-Uudenmaan alueen yrityksiä, joiden liikevaihdosta ainakin osan voidaan olettaa koituvan matkailijoiden aiheuttamasta kysynnästä. Siksi otoksen tuli edustaa matkailulle tyypillisten toimialojen lisäksi liitännäisiä ja matkailulle ei-ominaisia toimialoja. Lisäksi otannassa haluttiin yritysten alueellinen jakauma (kunnittain).

Työllisyysvaikutuksen mittaamista silmälläpitäen haluttiin otoksen edustavan myös työntekijämääriltään erilaisia yrityksiä.

Kaikista Itä-Uudenmaan maakunnassa sijaitsevista tiettyjen toimialojen yrityksistä poimittiin 100 yrityksen otos. Otoksen määrittelyssä huomioitiin siis Itä-Uudenmaan kunnat, eri toimialat ja niillä toimivat yritykset sekä tämän lisäksi otoksessa pyrittiin huomioimaan yritysten liikevaihto sekä henkilöstömäärät. Yrityсотoksen tarkoitus on vastata mahdollisimman tarkasti Itä-Uudenmaan todellista yritysjakautumaa kunnittain ja toimialoittain. Otokseen valittiin yrityksiä suhteellisesti yhtä paljon kuin todellisessa yritysjakautumassa kunnittain sekä toimialoittain on.

Matkailulle tyypillisiin toimialoihin tässä tutkimuksessa luetaan; majoitus- ja ravitsemistoiminta, vapaa-ajan asuntojen ja liikennevälineiden vuokraus, henkilöliikenteen kuljetus, matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminta, rahoitus- ja vakuutustoiminta, terveyspalvelut, tietyt kulttuuripalvelut ja urheilu- ja virkistystoiminta sekä muut henkilökohtaiset palvelut.

Matkailulle liitännäisistä toimialoista tärkein on polttoaineiden vähittäiskauppa, koska Itä-Uudellamaalla sijaitsee suuria huoltoasemia kuten Pukaron Paroni, joka oli vuonna 2007 maakunnan neljänneksi suosituin yksittäinen kävijäkohde. Alue on erittäin suosittua veneilyaluetta, mikä lisää polttoaineiden vähittäiskauppaa. Ei-liitännäiset toimialoihin luetaan kahdeksan eri muun vähittäiskaupan alaryhmää. Suurin osa Itä-Uudenmaan yrityksistä toimiikin ei-liitännäisillä toimialoilla ja tämän vuoksi myös suurin osa otoksen yrityksistä valittiin ei-liitännäisiltä toimialoilta, jotta otos vastaisi Itä-Uudenmaan yritysrakennetta.

Tutkimuksessa käytetty luokittelu perustuu kansantalouden tilinpidossa käytettyyn uusimpaan toimialaluokitukseen TOL 2008, joka otettiin käyttöön vuoden 2009 alussa TOL 2002 tilalle. (Toimialaluokitus TOL 2008 2008, 3).

Tilastokeskuksen toimipaikkatilaston mukaan yrityksiä Itä-Uudellamaalla edellä mainituilla toimialoilla toimii 2 833 yritystä. Taulukossa 1. on esitelty otos kunnittain. Otoksen määrä on suhteutettu perusjoukon määrään. Porvoossa, Sipoossa ja Loviisassa on selkeästi eniten

yrityksiä tutkimuksessa huomioitavilla toimialoilla, joten otokseen valittiin yrityksiä eniten näistä kunnista. Toteutunut otos kuvastaa, sitä joukkoa, jolle todellisuudessa kyselyt lähetettiin. Näyte kuvastaa yrityskyselyyn vastanneiden yritysten määrää kunnittain. Eniten vastauksia saatiin Porvoosta 10 kappaletta, joka on 66 % näytteestä. Toiseksi eniten vastauksia saatiin Loviisasta kolme kappaletta eli 20 % näytteestä.

Taulukko 1. Otos, toteutunut otos näyte ja perusjoukko yrityksen sijaintikunnan mukaan

	Kunta	Otos	Toteutunut otos	Näyte	Osuus näytteestä	Perusjoukko
18	Askola	4	4	1	7 %	114
407	Lapinjärvi	3	3	0	0 %	92
424	Liljendal	1	1	0	0 %	42
434	Loviisa	13	13	3	20 %	277
504	Myrskylä	1	1	0	0 %	53
585	Pernaja	4	4	0	0 %	104
638	Porvoo	52	52	10	66 %	1497
616	Pukkila	2	2	0	0 %	55
753	Sipoo	18	18	1	7 %	524
701	Ruotsinpyhtää	2	2	0	0 %	75
	Yhteensä	100	100	15	100 %	2833

Taulukossa 2. on esitelty otos toimialoittain. Otoksen määrä on suhteutettu perusjoukon määrään. Kuten taulukossa käy ilmi, suurin osa yrityksistä toimii tukku- ja vähittäiskaupan alalla ja otokseen valittiin huomattava enemmistö juuri tältä alalta. Toteutunut otos (84 kpl) tässä taulukossa kuvastaa, sitä joukkoa, jolle todellisuudessa kyselyt lähetettiin. Näyte (15 kpl) kuvastaa yrityskyselyyn vastanneiden yritysten määrän toimialoittain. Suurin osa vastanneista yrityksistä toimii tukku- ja vähittäiskaupan alalla. Näitä yrityksiä on seitsemän, joka on 47 % näytteestä. Majoitus- ja ravitsemistoimista saatiin viisi vastausta eli 32 % näytteestä, polttoaineiden vähittäiskaupan alalta, matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminnasta sekä taiteet, viihde- ja virkistystoiminnasta kustakin saatiin yksi vastaus per toimiala eli seitsemän prosenttia näytteestä.

Taulukko 2. Otos, toteutunut otos, näyte ja perusjoukko yrityksen toimialan mukaan

Toimiala	Otos	Toteutunut otos	Näyte	Osuus näytteestä	Perusjoukko
Tukku- ja vähittäiskauppa	53	50	7	47 %	987
Polttoaineiden vähittäiskauppa	7	7	1	7 %	30
Kuljetus ja varastointi	3	3	0	0 %	535
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	10	10	5	32 %	256
Rahoitus- ja vakuutustoiminta	3	0	0	0 %	103
Kiinteistöalan toiminta	4	3	0	0 %	275
Vuokraustoiminta	1	1	0	0 %	37
Matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminta	2	2	1	7 %	17
Terveyspalvelut	2	0	0	0 %	222
Taiteet, viihde- ja virkistystoiminta	6	6	1	7 %	115
Muut henkilökohtaiset palvelut	9	2	0	0 %	256
Yhteensä	100	84	15	100 %	2833

Taulukossa 3. on esitelty otos yritysten henkilöstömäärän mukaan. Otoksen määrä on suhteutettu perusjoukon määrään. Tilastokeskuksen yritysrekisterin perusteella selvisi, että suurin osa alueen yrityksistä (2 389) työllistää 0 – 4 henkeä (84 %). Siksi otokseen valittiin tästä ryhmästä suhteellisesti enemmän yrityksiä kuin muista ryhmistä. Tällainen jakauma ei ole poikkeuksellinen, vaan se noudattelee koko maan kanssa samaa linjaa. Näytteestä 0 – 4 henkilöä työllistävien yritysten lukumäärä on seitsemän eli 47 %. Toiseksi eniten vastauksia saatiin 20 – 49 henkilöä työllistävästä yrityksistä. Näytteestä 20 – 49 henkilöä työllistävien yritysten lukumäärä on neljä kappaletta eli 27 %. Ryhmistä 5 – 9, 10 – 19, 100 – 249 henkilöä työllistävästä yrityksistä kustakin saatiin yksi vastaus, joka on seitsemän prosenttia näytteestä.

Taulukko 3. Otos, näyte ja perusjoukko yrityksen henkilöstömäärän mukaan

Henkilöstömäärä	Otos		Näyte		Perusjoukko	
	Suunniteltu	Toteutunut	Lukumäärä	Prosentti-osuus	Lukumäärä	Prosentti-osuus
Ei vielä tiedossa	1	1	1	7 %	80	3 %
0 - 4	56	45	7	47 %	2389	84 %
5 - 9	17	16	1	7 %	238	8 %
10 - 19	11	11	1	7 %	78	3 %
20 - 49	13	7	4	27 %	42	1 %
50 - 99	1	1	0	0 %	2	0 %
100 - 249	1	1	1	7 %	4	0 %
Yhteensä	100	84	15	100 %	2833	100 %

6.4 Näyte ja kato

Alkuperäiseen otokseen otettiin siis 100 yritystä mukaan, mutta ennen kyselyjen lähettämistä päätettiin otoksesta jättää pois ne yritykset, joiden ei oletettu saavan välitöntä matkailutuloa. Näin ollen otoksen suuruudeksi jäi 84 yritystä, jotka oletettavasti saavat välitöntä matkailutuloa.

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksen kyselyt lähetettiin siis 84 yritykselle, joiden oletetaan saavan välitöntä matkailutuloa. Yritykset ovat tukku- ja vähittäiskaupan toimialalta, majoitus- ja ravitsemistoimialalta, kuljetus ja varastoinnin toimialalta, matkatoimistotoimialalta, kiinteistö toimialalta, muut henkilökohtaiset palvelut toimialalta tai taiteet, viihteet ja virkistys toimialoilta.

Kyselyt lähetettiin vuoden 2009 joulukuun puolessavälissä ja yrityksille annettiin kolme viikkoa aikaa vastata kyselyyn. Vain muutama yritys vastasi määräaikaan mennessä. Tässä vaiheessa päätettiin tehdä uusi kierros ja muistuttaa yrityksiä kyselystä. Toisella kierroksella saatiin muutama vastaus lisää, mutta koska vastausprosentti oli edelleen liian alhainen, tehtiin vielä kolmas kierros tammikuun lopulla. Lopulta vastauksia tuli yhteensä 15. Vastausprosentiksi muodostui näin ollen 17,86. Muutama yritys vastasi, etteivät he halua osallistua tutkimukseen, koska eivät koe saavansa matkailutuloa tai matkailutulon arviointi on liian hankalaa tai etteivät osaa arvioida sitä. Yritysten haluttomuus osallistua tällaisiin tutkimuksiin voi johtua monestakin eri syystä, kuten esimerkiksi kiireestä tai ei tiedetä kenelle tällaiset kyselyt tulisi ohjata. Toisaalta vastanneiden määrä on kohtuullinen, mutta toisaalta se vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen, koska ei ole varmuutta siitä, että vastanneet yritykset ovat osanneet arvioida oikein matkailun tulo- ja työllisyysvaikutuksia. Toisaalta myös luotettavuuteen vaikuttaa se, että tietyistä kunnista ja tietyiltä toimialoilta ei saatu vastauksia olleenkaan.

Yleisessä tiedossa oli kuitenkin yritysten haluttomuus osallistua vastaaviin tutkimuksiin. Tähän pyrittiin valmistautumaan kyselymenetelmän valinnalla. Edellä mainituissa matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksissa oli käytetty kirjekyselyjä. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutustutkimuksessa lähetettiin 300 kirjekyselyä ja postitse vastauksia saatiin 80, joita täydennettiin edelleen puhelimitse, jolloin kokonaisvastausten määrä kasvoi 100. (Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 2001, 6.) Sama koski myös Kanta-Hämeen

alueella tehtyä tutkimusta. Silloin alueen yrityksille lähetettiin noin 2 600 kyselylomaketta. Alhaisen vastausprosentin vuoksi osa yrityksistä jätettiin tutkimuksen ulkopuolelle ja osaa yrityksistä haastateltiin puhelimitse. Vastauksia saatiin vain 282 ja vastausprosentti oli 11. (Hélen, Kaitila & Ahtola 2006, 16 - 18.) Tämän vuoksi ajateltiin, että netin kautta toteutettu kysely olisi tuottoisampi tapa lähestyä yrityksiä. Yrittäjät tai yrityksen toiminnasta vastaavat henkilöt voisivat vastata kyselyyn milloin tahansa eikä heidän tarvitsisi nähdä ylimääräistä vaivaa kyselyjen lähettämistä varten.

7 Kyselyn tulokset

Kyselyn alhaisen vastausprosentin ja puuttuvien kunta- ja toimialatietojen vuoksi, on hyvin ongelmallista ja haastavaa arvioida kyselyn tuloksia. Puuttuvien kunta- ja toimialatietojen vuoksi on muistettava, että kyselyn tulokset eivät siis koske koko Itä-Uudenmaan yrityksiä eikä, joka kunnasta saatu vastausta. Kyselyn tulosten esittely etenee niin, että ensin esitellään matkailun tulovaikutukset; suorat ja välilliset matkailutulot. Seuraavassa kappaleessa esitellään työllisyysvaikutukset, kokonaishenkilöstömäärät ja tehdyt työtunnit toimialoittain.

Pienestä vastausprosentista huolimatta, voidaan kuitenkin tehdä arviot matkailun vaikutuksista alueen tuloihin ja työllisyyteen. Lähtökohtana käytetään Tilastokeskuksen toimipaikka- ja yritysrekisterin tietoja. Arviointiin sovellettiin Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksen yritys-kyselyn vastausten lisäksi muita vastaavia aiemmin tehtyjä tutkimuksia.

Voidaan olettaa, että yrityksiltä saadut vastaukset ovat todennäköisesti hyvin lähellä oikeaa, sillä vastaukset samassa linjassa, kuin muissa vastaavissa tutkimuksissa. Kuljetus ja varastointi, kiinteistö- ja vuokraustoiminnan sekä muut henkilökohtaiset palvelut aloilta ei saatu ainuttakaan vastausta. Koska kuljetus ja varastointi toimialaan kuuluva henkilöliikenteenkuljetus on yksi tärkeimmistä matkailulle tyypillisistä toimialoista, todettiin, että matkailun vaikutukset tälle alalle halutaan selvittää. Siksi päädyttiinkin soveltamaan muita vastaavia tutkimuksia matkailu myynninosuuden kohdalla. Vertailukohteena käytettiin neljää vastaavaa tutkimusta; Kuusamon, Ahvenanmaan, Kalajoen ja Kanta-Hämeen alueiden. Ahvenanmaan luku poikkesi huomattavasti muiden alueiden luvuista ja tämä johtunee siitä, että Ahvenanmaa matkailualueena poikkeaa niin paljon sisämaassa sijaitseviin alueisiin nähden. Näiden kaikkien neljän liikenteen matkailu myynninosuuksien keskiarvoksi saatiin 29 prosenttia, joten käytämme tätä lukua arvioitaessa liikenteen välittömiä ja välillisiä matkailutulvoja. (Kauppila 2009, 15; Åsub 2004, 3; Kuttilainen 2004, 7; Helén 2006, 20.) Muiden toimialojen kohdalla käytämme yrityksiltä saatuja tuloksia, koska verrattaessa niitä näihin muihin tutkimuksiin, ne ovat vastaavanlaisia ja tässä on myös huomioitu Itä-Uudenmaan matkailunelinkeinon- ja matkailijoiden rakenne.

7.1 Matkailun tulovaikutukset Itä-Uudellamaalla

Tulovaikutusten lähtökohtana ovat Tilastokeskuksen vuoden 2008 tilastot Itä-Uudenmaan yritysten kokonaisliikevaihdoista. Suurin kokonaisliikevaihto on tukku- ja vähittäiskaupan alalla noin 460 miljoonaa euroa. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan kokonaisliikevaihto oli lähes 84 miljoonaa euroa. Pienin kokonaisliikevaihto oli matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminnalla noin 6,1 miljoonaa euroa. Tällä toimialalla on myös kaikkein vähiten yrityksiä (17 kpl). Toimialojen yhteenlaskettu kokonaisliikevaihto oli 969 335 miljoonaa euroa.

Matkailulle tyypillisiltä toimialoilta suurin kokonaisliikevaihto oli kuljetus ja varastoinnin alalla noin 190 miljoonaa euroa. Huomioitavaa on kuitenkin, että kuljetus- ja varastointiala sisältävät paljon yrityksiä, jotka eivät täyty ns. matkailuyrityksen kriteerejä. Näitä yrityksiä ei ole eroteltu tässä tutkimuksessa. Tältä toimialalta ei myöskään saatu yhtään vastausta, joten arvioitaessa tämän toimialan matkailun tulovaikutuksia, käytettiin apuna aiemmin tehtyjä vastaavia tutkimuksia matkailun myynnin prosenttiosuuden ja tulokertoimen kohdalla. Taulukossa 4. on esitelty kokonaisliikevaihdot toimialoittain vuodelta 2008. Luvut ovat arvonlisäverottomia.

Taulukko 4. Kokonaisliikevaihto toimialoittain

Toimiala	Kokonaisliikevaihto (1 000 €)
Tukku- ja vähittäiskauppa	455 266
Polttoaineiden vähittäiskauppa	37 070
Kuljetus ja varastointi	188 602*
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	84 341
Kiinteistöalantoiminta	49 834
Vuokraustoiminta	121 195
Matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminta	6 125
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	12 849''
Muut henkilökohtaiset palvelut	14 053
Yhteensä	969 335

*=Ilmaliikenteessä on vain yksi toimipaikka ja alle kolme toimipaikkaa sisältävien luokkien tietoja ei julkaista

''=Rahapeli- ja vedonlyöntipalveluissa on vain kaksi toimipaikkaa ja alle kolme toimipaikkaa sisältävien luokkien tietoja ei julkaista.

Taulukossa 5. on esitelty matkailumyynnin osuudet ja välitön matkailutulo toimialakohtaisesti. Luvut ovat arvonlisäverottomia. Taulukossa on esitelty ainoastaan ne toimialat, joilta saatiin vastauksia. Näiden toimialojen kokonaisliikevaihto oli yhteensä 784 253 miljoonaa euroa. Matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminnan alalla matkailumyynnin prosenttiosuus on suurin 90 %. Toiseksi suurin matkailumyynnin prosenttiosuus on majoitus- ja ravitsemistoiminnan alalla 70 %. Majoitus- ja ravitsemistoiminnan matkailuosuusprosenttia pienentää se, että paikalliset käyttävät myös paljon erityisesti ravitsemispalveluita. Eniten kuitenkin välitöntä matkailutuloa toimialoista sai tukku- ja vähittäiskauppa lähes 75 miljoonaa euroa. Toiseksi eniten välitöntä matkailutuloa sai majoitus- ja ravitsemistoiminta lähes 60 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 tutkimuksessa huomioidut toimialat saivat yhteensä 204 584 miljoonaa euroa välitöntä matkailutuloa. Taulukossa käytetyt matkailumyynniprocenttiosuudet ovat kyselystä saatuja vastauksia kuljetusta ja varastointia lukuun ottamatta. Sen kohdalla sovellettiin aiempia tutkimuksia ja käytettiin niistä saatua keskiarvoa matkailumyynniprocenttiosuuden kohdalla.

Taulukko 5. Välitön matkailutulo toimialoittain.

Toimiala	Kok.lv. (1000€)	Matkailumyynti (%)	Välitön matkailutulo
Tukku- ja vähittäiskauppa	455 266	16,4	74 663,62
Polttoaineiden vähittäiskauppa	37 070	8	2 965,6
Kuljetus ja varastointi	188 602	29	54 694,58
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	84 341	70	59 038,70
Matkatoimistojen ja -järjestäjien toiminta	6 125	90	5 512,50
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	12 849	60	7 709,40
Yhteensä	784 253		204 584,40

Jotta saadaan laskettua matkailun kokonaistulo, täytyy välitön matkailutulo kertoa tulokertoimen avulla. Matkailun tulokertoimen on todettu vaihtelevan Suomessa 1,2 ja 1,5 välillä. Tässä tutkimuksessa päätettiin soveltaa näiden lukujen keskiarvoa eli 1,35, koska Itä-Uudenmaan taloudellinen rakenne vastaa keskimäärin Suomen muita maakuntia. (Laakkonen 2002, 25 – 26.) Taulukossa 6. onkin esitelty miten, kokonaismatkailutulo muodostuu. Taulukossa esitetyt luvut ovat arvonlisäverottomia. Se on siis välittömän ja välillisen matkailutulon yhteenlaskettu summa. Välillinen matkailutulo saadaan laskettua tulokertoimen avulla. Vuonna 2008 tutkimuksessa huomioitujen toimialojen saama kokonaismatkailutulo oli välitön matkailutulo 204 584,4 x 1,35 eli 276 188,94 miljoonaa euroa.

Taulukko 6. Kokonaismatkailutulo toimialoittain

Toimiala	Välitön matkailutulo	Tulokerroin	Välilliset matkailutulot	Kokonaismatkailutulo
Tukku- ja vähittäiskauppa	74 663,62	1,35	26 132,27	100 795,89
Polttoaineiden vähittäiskauppa	2 965,6	1,35	1 037,96	4 003,56
Kuljetus ja varastointi	54 694,58	1,35	19 143,10	73 839,03
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	59 038,70	1,35	20 663,55	79 702,25
Matkatoimistojen ja -järjestäjien toiminta	5 512,50	1,35	1 929,38	7 441,88
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	7 709,40	1,35	2 698,29	10 407,69
Yhteensä	204 584,40		71 604,55	276 188,94

7.2 Matkailun työllisyysvaikutukset Itä-Uudellamaalla

Lähtökohtana työllisyysvaikutuksille on Tilastokeskuksen tilasto Itä-Uudenmaan yritysten henkilöstöistä, josta ilmeni alueen yritysten kokonaishenkilöstöt vuodelta 2008.

Kokonaisuudessa huomioitavilla toimialoilla työskenteli yhteensä 6 981 henkilöä. Tukku- ja vähittäiskauppa työllisti huomattavan enemmistön 3 083 henkilöä, joka on 44 % kokonaishenkilöstöstä. Toiseksi eniten työllisti kuljetuksen ja varastoinnin toimiala lähes 20 % kokonaishenkilöstöstä ja kolmanneksi eniten työllisti majoitus- ja ravitsemistoiminta (14 %). Polttoaineiden vähittäiskauppa työllisti 117 henkilöä (2 %), kiinteistöalan toiminta 253 henkilöä (4 %), vuokraustoiminta 57 henkilöä (4 %), matkatoimistojen- ja järjestäjien 37 henkilöä (1 %), taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut 151 henkilöä (2 %) ja muut henkilökohtaiset palvelut 263 henkilöä (4 %).

Taulukossa 7. on esitelty tarkemmin henkilöstöjakauma toimialoittain. Taulukossa on myös esitelty henkilöstöjakauma (kokopäiväiset, osa-aikaiset ja yrittäjät) kyselyyn vastanneiden yritysten kohdalla. Vastanneet yritykset työllistävät yhteensä kokopäiväisesti 206 henkilöä, osa-aikaisesti 111 henkilöä ja yrittäjinä toimii 10 henkilöä. Yhteensä vastanneet yritykset työllistävät 327 henkilöä. Vaikka enemmistö vastanneista yrityksistä oli tukku- ja vähittäiskaupan alalta (47 %), majoitus- ja ravitsemistoiminta työllistää yhteensä 169 henkilöä (52 % näytteestä) mukaan luettuna kokopäiväiset, osa-aikaiset ja yrittäjät. On kuitenkin muistettava, että tukku- ja vähittäiskaupan alalta 43 yritystä jätti vastaamatta kyselyyn, samoin kuin muidenkin toimialojen kohdalla suunniteltu otanta jäi toteutumatta. Kuljetus ja varastoinnin aloilta ei saatu yhtään vastausta kyselyyn, joten kyseisen toimialan kohdalla sovellettiin samoja lukuja kuin matkailutulon määrittelyssä. Polttoaineiden vähittäiskauppa työllisti yhteensä 21 henkilöä (6 % näytteestä), matkatoimisto- ja järjestäjien toiminta 7 henkilöä (2 % näytteestä) ja taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut 24 henkilöä (7 % näytteestä). Nämä tulokset koskevat ainoastaan kyselyyn vastanneita yrityksiä ja on muistettava, että nämä luvut ovat todellisuudessa paljon suurempia.

Taulukko 7. Näyte ja perusjoukko työntekijämäärien mukaan toimialoittain

Toimiala	Näyte					Perusjoukko	
	Koko-päiväiset	Osa-aikaiset	Yrittäjät	Työlliset yhteensä	Osuus näytteestä	Toimialan työlliset Itä-Uudellamaalla	Osuus perusjoukosta
Tukku- ja vähittäiskauppa	61	40	5	106	32 %	3 083	44 %
Polttoaineiden väh.kauppa	10	10	1	21	6 %	117	2 %
Kuljetus ja varastointi						1 393	20 %
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	112	54	3	169	52 %	958	14 %
Kiinteistöalan toiminta						253	4 %
Vuokraustoiminta						57	1 %
Matkatoimisto- ja matkanjärj.	4	2	1	7	2 %	37	1 %
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	19	5		24	7 %	151	2 %
Muut henkilökohtaiset palvelut						263	4 %
Yhteensä	206	111	10	327	100 %	6 981	100 %

7.3 Välitön matkailutyöllisyys Itä-Uudellamaalla

Matkailun välittömän työllisyysvaikutuksen muodostavat ne työpaikat, jotka tarvitaan matkailijoiden ostamien palveluiden ja tavaroiden tuottamiseen. Matkailutyöllisyyden laskemisessa on käytetty samaa matkailuosuusprosenttia kuin matkailutulon määrittelemisessä. Tukku- ja vähittäiskaupan kohdalla se on 16,4 %, polttoaineiden vähittäiskaupalla 8 %, kuljetuksessa ja varastoinnissa 29 %, majoitus- ja ravitsemistoiminnassa 70 %, matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminnassa 90 % ja taiteet, viihde- ja virkistyspalveluissa 60 %. Matkailun ansiosta vuonna 2008 Itä-Uudellamaalla työllistyi yhteensä 1 741 henkilöä. Taulukossa 8. on esitelty matkailun välittömät työllisyysvaikutukset.

Taulukko 8. Matkailun välittömät työllisyysvaikutukset toimialoittain

Toimiala	Työllisyys	Matkailuosuusprosentti	Matkailutyöllisyys
Tukku- ja vähittäiskauppa	3 083	16,4	506
Polttoaineiden vähittäiskauppa	117	8	9
Kuljetus ja varastointi	1393	29	404
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	958	70	671
Matkatoimistojen ja -järjestäjien toiminta	37	90	33
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	151	60	91
Yhteensä	5 739		1 741

Matkailulla oli suurin työllistävä vaikutus majoitus- ja ravitsemistoiminnassa. Se työllisti yhteensä 671 henkilöä tällä toimialalla. Tukku- ja vähittäiskaupan alalla matkailu työllisti yhteensä 506 henkilöä ja kolmanneksi suurin vaikutus matkailulla oli kuljetuksen ja varastoinninalaan. Se työllisti 404 henkilöä. Taiteet, viihde- ja virkistyspalveluiden kohdalla matkailu työllisti 91 henkilöä ja matkatoimistojen- ja järjestäjien toiminnassa se työllisti 33 henkilöä. Pienin vaikutus matkailulla oli polttoaineiden vähittäiskauppaan (yhdeksän henkilöä).

Tätä lukua varmasti pienentää jonkin verran se, että suurimmilta huoltoasemilta ei saatu vastauksia kyselyyn, kuten esim. Pukarin Paronilta ja Kuninkaantien ABC:ltä.

On muistettava, että samoin kuin matkailutulojen kohdalla, niin myös matkailutyöllisyydessä välittömien vaikutusten aikaan saamat kerrannaisvaikutukset ovat sitä suuremmat, mitä vahvempi ja monipuolisempi alueen elinkeinorakenne on. Matkailutyöllisyyden kertoimet ovat kuitenkin merkittävästi tulokerrointa pienempi. (Laakkonen 2002, 25 - 26.)

Koska matkailutoimialojen tehdyt työtunnit kuvastavat matkailun työllistävää vaikutusta paremmin kuin työllistettyjen määrä, on tärkeää esitellä myös tehdyt työtunnit palkansaajien ja yrittäjien osalta. Kuten taulukosta selviää, palkansaajat tekivät yhteensä 218 440 työtuntia ja yrittäjät 18 022 työtuntia. Yhteensä palkansaajat ja yrittäjät tekivät 236 462 työtuntia kaikki toimialat yhteenlaskettuna. Majoitus- ja ravitsemistoimialalla tehtiin eniten työtunteja. Palkansaajien ja yrittäjien yhteenlasketut työtunnit olivat 311 100 työtuntia. Toiseksi eniten työtunteja tehtiin tukku- ja vähittäiskaupan alalla. Palkansaajien ja yrittäjien yhteenlasketut työtunnit olivat 135 442 työtuntia. Polttoaineiden vähittäiskaupan alalla työtunteja tehtiin yhteensä 26 000, matkatoimisto- ja järjestäjien alalla 7 620 työtuntia, taiteet, viihde- ja virkistyspalvelujen alalla 32 600 työtuntia. Taulukossa 9. esitellään tehdyt työtunnit palkansaajien ja yrittäjien osalta, mutta ainoastaan niiltä toimialoilta, joilta saatiin vastauksia. On myös muistettava, että esitetyt luvut perustuvat yritysten omiin arvioihin.

Taulukko 9. Vastaajien ilmoittamat vuotuiset työtunnit toimialoittain

Vastaajayrityksen toimiala	Vastausten määrä	Palkansaajien määrä	Palkansaajien työtunnit	Yrittäjien määrä	Yrittäjien työtunnit	Työtunnit yhteensä
Tukku- ja vähittäiskauppa	7	106	123 470	5	11 972	135 442
Polttoaineiden vähittäiskauppa	1	21	26 000	1	0	26 000
Majoitus- ja ravitsemistoiminta	5	169	307 000	3	4 100	311 100
Matkatoimisto- ja matkanjärj.	1	7	5 670	1	1 950	7 620
Taiteet, viihde- ja virkistyspalvelut	1	24	32 600			32 600
Yhteensä	15	327	218 440	10	18 022	236 462

7.4 Tulosten vertailu

Edellinen Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus tehtiin vuonna 2001. Vuoden 2001 tutkimuksen tulokset on ilmoitettu markkamääräisinä. Jotta näitä kahta tutkimusta voitaisiin verrata, on markkamääräiset tulokset muunnettava euromääräiseksi. Tämä tapahtuu käyttämällä Suomen pankin virallista muuntokurssia; 1 euro = 5,94573 Suomen markkaa. Tämä muuntokurssi on peruuntumattomasti kiinnitetty euron ja Suomen markan välille ja tämä asetus tuli voimaan 1.1.1999. (Valuutta, 3.)

Vuonna 2001 Itä-Uudenmaan kokonaismatkailutulo oli 703 549 000 markkaa eli 118 328 448 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 Itä-Uudenmaan kokonaismatkailutulo oli 276 188 940 miljoonaa euroa. Kasvua on tapahtunut noin 157 860 492 miljoonaa euroa.

Matkailun työpaikkoja vuonna 2001 Itä-Uudellamaalla oli 1 676. Vuoden 2001 Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimuksesta ei kuitenkaan käynyt ilmi, mitä menetelmää matkailun työpaikkojen määrän selvittämiseksi on käytetty. Siksi nämä kaksi tutkimusta eivät ole vertailukelpoisia matkailun työpaikkojen osalta. Vuonna 2008 5 739 henkilöstä 1 741 henkilöä työllistyi matkailun ansiosta.

8 Yhteenveto

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus ei onnistunut tulomenetelmän kohdalta aivan niin kuin oli suunniteltu. Tämä johtuu suurimmaksi osaksi siitä, että otos jäi toteutumatta. Alkuperäinen otos oli 100 yritystä. Määrää päätettiin kuitenkin pienentää vielä ennen kyselyjen lähettämistä ja jättää otannasta pois ne yritykset joiden ei oletettu saavan välitöntä matkailutuloa. Otokseksi jäi 84 yritystä. Yritysten haluttomuus vastata tällaisiin kyselyihin oli kyllä tiedossa ja siksi kyselymenetelmäksi valittiin netissä toteutettava kysely. Tämäkään ei auttanut ja vastauksia saatiin ainoastaan 15 vastausprosentin ollessa 17,86.

Tilastokeskukselta tilatut aineistot kuitenkin mahdollistivat matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten arvioinnin ja laskemisen. Kyselyn tuloksia ja aiempia vastaavia tutkimuksia soveltamalla saatiin tarvittavat luvut matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten laskemiseen.

Tutkimuksessa huomioitujen toimialojen kokonaisliikevaihto oli yhteensä 969 335 miljoonaa euroa. Toimialojen, joilta saatiin vastauksia, kokonaisliikevaihto oli 784 253 miljoonaa euroa. Välitöntä matkailutuloa näillä toimialoilla toimivat yritykset saivat 204 584,80 miljoonaa euroa. Välillistä matkailutuloa nämä yritykset saivat 80 946,18 miljoonaa euroa. Kokonaismatkailutulo muodostui välitönmatkailutulo kerrottuna tulokertoimella eli $204\,584,8 \times 1,35 = 3122\,222,23$ miljoonaa euroa. Tässä kohtaa täytyy kuitenkin muistaa, että nämä luvut ovat vain suuntaa-antavia ja ne on saatu laskettua soveltamalla muita vastaavia tutkimuksia.

Matkailun työllisyysvaikutusten arviointiin ja laskemiseen sovellettiin myös aiempia vastaavia tutkimuksia. Tehtyjen työtuntien osalta muita tutkimuksia ei voitu hyödyntää, joten niitten osalta pystyttiin esittelemään tulokset ainoastaan kyselyyn vastanneiden yritysten/toimialojen osalta. Tutkimuksessa huomioidut toimialat työllistivät yhteensä 6 981 henkilöä. Toimialoilta, joilta saatiin vastauksia, työllistivät 5 739 henkilöä. Matkailun ansiosta työllistyneiden määrä oli 1741.

Tämän tutkimuksen tulokset eivät ole tarkkoja vaan ainoastaan suuntaa-antavia. Vaikka kyselyn vastausprosentti olisi ollut korkeampi, olisi tulokset olleet edelleen suuntaa-antavia. Näin tässä tutkimuksessa kuin aiemmissa tutkimuksissa vastaukset perustuvat yritysten omiin arvioihin. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutusten tutkiminen on erittäin tärkeää, jotta matkailu elinkeinona pysyisi kehittyvänä ja kasvavana ja sille osattaisiin antaa sen

tarvitsemaa tukea ja rahoitusta. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus olisi hyvä tehdä vähintään joka toinen vuosi. Edellisestä tutkimuksesta oli kulunut liian pitkä aika. Tässä voitaisiin hyödyntää maakunnan omaa matkailualan oppilaitoskoulutustaan ja -yhteistyötä. Toisen asteen oppilaitos Amisto ja HAAGA-HELIA ammattikorkea koulu ovat sitoutuneet matkailun kehittämiseen. Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus voitaisiin siis jatkossakin toteuttaa näiden kahden oppilaitoksen yhteistyönä. Tutkimusprojektia voisi johtaa ammattikorkeakouluopiskelijat ja aineiston keräämisen eli haastattelujen ja kyselyjen teon suorittaisivat toisen asteen oppilaitoksen opiskelijat. Tämä myös vaatii hyvän ohjaajan, jotta tutkimus saadaan onnistumaan. Yhdelle opiskelijalle tutkimuksen suorittaminen onnistuneesti on suuri ja vaativa melkein jopa mahdoton työ.

Lähteet

2008 International Recommendations on Tourism Statistics. 2007. World Tourism Organisation. New York/Madrid.

Goeldner, C. & Ritchie, J. & McIntosh, R. 2000. Tourism: principles, practices, philosophies. 8th edition. John Wiley & Sons. Canada.

Helén, M., Kaitila, E. & Ahtola, J. 2006. Kanta-Hämeen alueen matkailun tulo- ja työllisyys selvitys: Matkailija- yritystutkimus. Hämeen ammattikorkeakoulu. Hämeenlinna.

Holden, A. 2008. Environment and tourism. Routledge. London and New York.

Itä-Uusimaa 2008. Itä-Uudenmaan liitto. Luettavissa: <http://www.ita-uusimaa.fi/?p=300&lang=fin>. Luettu 10.8.2010.

Itä-Uudenmaan liitto 2006. Matkailustrategia vuosille 2007 – 2013. Luettavissa: http://matkailu.porvoo.fi/easydata/customers/porvoonmatkailu/files/pdf/Ita-Uudenmaan_matkailustrategia_2007_-_2013.pdf. Luettu: 24.6.2010.

Itä-Uudenmaan maakuntasuunnitelma 2040 2009. Luonnos 15.6.2009. Itä-Uudenmaan liitto. Porvoo

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 2001. Etelä-Suomen Matkailun Kehitys Oy.

Kauppa- ja teollisuusministeriö: Matkailun satelliittitilinpito ja aluetaloudelliset vaikutukset, 2005. KTM Rahoitetut tutkimukset 8/2004. Helsinki.

Kauppila, P. 5.2.2010. Tutkimusasiainmies. Oulun yliopisto. Sähköposti 5.2.2010.

Kauppila, P. 2009. Kuusamon matkailutalous 2007. Naturpolis Kuusamo koulutus- ja kehittämispalvelut. Työpapereita 1/2009.

Laakkonen, S. 2002. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset. Seurantaindikaattorit ja vuoden 2000 tulokset. Kauppa- ja teollisuusministeriön kertomuksia ja selvityksiä 4/2002. Markkinointiosasto.

Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset Kalajoella vuonna 2001. 2004. Nordia Tiedonantoja 1/2004.

Mason, P. 2008. Tourism impacts, planning, and management. Elsevier Ltd. Hungary.

Swarbrooke, J. 2002. Sustainable Tourism Management. CABI Publishing. Wallingford. UK.

Toimialaluokitus TOL 2008. 2008. Tilastokeskus. Käsikirjoja 4. Helsinki.

Tilastokeskus 2009. Matkailutilinpito. Luettavissa: <http://www.stat.fi/meta/til/matp.html>. Luettu 3.5.2010.

Turismens samhällsekonomiskabetyldelse för Åland 2003. Åsub. Rapport 2004:2.

Vertika 2010. Elinkeinorakenne Itä-Uudellamaalla 2008. Luettavissa: http://www.vertika.fi/fi/etusivu/?id=7&view=report&report_id=104. Luettu: 25.6.2010.

Valuutta 1999. Yleisohje ulkomaanrahan määräisten saamisten sekä velkojen ja muiden sitoumusten muuttamisesta suomen rahaksi. Luettavissa: [http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/0/C1DC0918B42B896E4225682B002BD14B/\\$FILE/valuutta.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm/fin/kirjanpi.nsf/0/C1DC0918B42B896E4225682B002BD14B/$FILE/valuutta.pdf). Luettu 5.9.2010.

Wall, G & Mathieson, A. 2006. Tourism Change, impacts and opportunities. Pearson Education Limited. Harlow. England.

Liite 1.

Itä-Uudenmaan matkailun tulo- ja työllisyystutkimus; yrityksille suunnattu kysely.

1. Yrityksenne nimi
2. Yrityksenne toimiala TOL 2008 mukaan
3. Yrityksenne toimipaikka
4. Yrityksenne oikeudellinen muoto
5. Kuinka monta henkilöä yrityksenne työllistää?
6. Arvioikaa kuinka monta prosenttia yrityksenne työntekijöistä työllistyy matkailun ansiosta
7. Kuinka monta henkilöä työskentelee kokopäiväisessä ja vakituisessa työsuhteessa?
8. Kuinka monta henkilöä työskentelee osa-aikaisessa työsuhteessa?
9. Kuinka moni toimii itsenäisenä yrittäjänä yrityksessänne?
10. Arvioikaa palkansaajien tekemiä työtunteja vuonna 2008.
11. Arvioikaa yrittäjien tekemiä työtunteja vuonna 2008.
12. Kuinka suuri on yrityksenne vuosittainen kokonaisliikevaihto?
13. Kuinka suuri on matkailumyynnin osuus liikevaihdostanne. (Arvioikaa osuutta prosentteina.)